

Радован Бећировић Требјешки (1898-1986)

Посљедњи епски бард српскога народа, дјеловао је у српској књижевности као пјесник више од шест деценија (од средине двадесетих година прошлог вијека па све до смрти 1986). За читаво то вријеме он је био, и до данас остао, највећи пјесник новије епске народске поезије у српском народу.

Као аутор великог броја десетерачких и осмерачких пјесама испјеваних »на народну«, Радован Бећировић се потврдио снагом истрајног, даровитог и надаспе омиљеног ствараоца. Његове ће пјесме бити врло радо читане и слушане све док не замукне јавк струне испод гудала српског гуслара. Јер, како рече митрополит Амфилохије, „нема колибе црногорске, ни босанске, ни херцеговачке, гдје се не чују звуци гусала и гдје се не пјевају пјесме Радована Бећировића“.

Тематика Бећировићеве поезије је разноврсна, али јој је окосница сам предмет пјесничког инспиративног одушевљења витешка хиљадугодишња историја српског народа, бременита великим бојевима и мегданима, подвизима гласовитих јунака и свијетлим примјерима њиховога чојства. Бећировић је такорећи опјевао читаву српску историју.

Нема владара, од краља Бодина до краља Александра Карађорђевића, нити истакнутијег српског јунака који није нашао мјесто у Бећировићевој поезији. Исто тако, нема значајнијег догађаја у српској историји (од Косовске до Мојковачке битке) који није био предмет његовог пјесничког интересовања.

Те су теме и данас привлачне и не само у Црној Гори, а нарочито су то биле у вријеме кад је Бећировић отварао двери српског пјесништва. Зато је он и постао најпопуларнији пјесник у Црној Гори између два велика рата, а опстао као бард српске епике на широким просторима које су покривала српска племена динарске струје.

Из његових пјесама навешћемо потврде из којих се јасно види да је Радован Бећировић своје јунаке (историјске личности о којима је пјевао) који потичу са подручја данашње Републике Црне Горе, у погледу националне припадности третирао као Србе и да је њихов матерњи језик идентификовао као српски. Показаћемо, такође, да је Бећировић сматрао Црногорце не само интегралним, него елитним дијелом српског народа, а Црну Гору класичном српском земљом у којој је, након пропасти средњовјековне српске државе, очувана српска државотворна идеја.

У пјесми „Морачки хајдуци погибија Хасан бега Мекића“ Бећировић описује долазак војводе Мине Радовића и Мијата Дуловића на Цетиње, па каже: „Док стигоше на Цетиње поље/ Код највише српске богомоље/. Задужбине Иванбеговића, / Ту нађоше Петра Петровића...“ Ријеч је о светом Петру Цетињском, за кога Бећировић у наставку пјесме наглашава да; „Чува круну с Душанове главе/ И петрахиљ светитеља Саве“. Сви су Црногорци спремни на његову „ријеч да полете, / Да Лазара и Косово свете“. Бећировић, дакле, митрополита Петра И види као чувара светосавске духовности и владара који ради на обнови српске државности, односно на ослобођењу и уједињењу српства.

Ови Бећировићеви стихови кореспондирају са историјским фактима. Познато је, наиме, да је овај „велики Србин неумрли“ како га Бећировић у овој пјесми национално идентификује аутор првог српског националног програма, односно идеје о „Славеносрпском царству“.

Такође се зна да је Митрополија црногорско приморска на чијем је челу свети Петар Цетињски био пуних 46 година вјековима чувала црквеноправни континуитет и традицију покорене Пећке патријаршије. Бећировић кроз уста овог црногорског митрополита за Црну Гору каже: „Ми смо српска звијезда у тами“, чиме потврђује историјску чињеницу да је подловћенска Црна Гора била једина искра српске слободе, односно једино слободно српско острво у мору турске тираније.

Увјерење да су Црногорци и Србијанци припадници исте националности српске, Бећировић најексплицитније испољава у пјесми „Мојковачка битка“, кроз ријечи сердара Јанка Вукотића: „Бранте Чакор и Мокру планину/ Србијанске трупе док размину./ То цу наша браћа најмилија./ Ми смо Срби једна фамилија./ И по вјери и по народности/ Зовемо се браћа по милости.“

„Мојковачка битка“ је једна од највећих и најзначајнијих Бећировићевих пјесама, која се по естетским квалитетима, но снази ликова и развијености догађаја приближава пјесмама вишњићевске форме.

Јунаци Мојковачке битке били су, по Бећировићу, надахнути Косовом и руковођени косовским завјетом, тако да је у пјесми „Споменик на ријеци Тари“ (ријеч је управо о споменику мојковачким јунацима) он истиче: „Мојковачки витезови,/ А косовски осветници;/ Јел' бољијех људи било,/ Обилићу право реци?“

Косовска битка, као најзначајнији догађај у васколикој историји српскога народа, била је снажна инспирација умјетницима

различитих изражајних средстава, а нарочито епским пјесницима. Косовски завјет је уцијепљен у српску националну свијест, прије свега кроз народну и умјетничку књижевност и јаку народну традицију која је активно живјела у Црној Гори, као јединој непокретној српској земљи. Црна Гора је била чувар „Лазаревих аманета“ (Краљ Никола) у којој се, његошевски речено, збјежало све што се није хтјело „у ланце везати“.

Као што је познато, кроз цјелокупно своје стваралаштво Његош провлачи тезу, засновану на народном предању и историјским чињеницама, да су Црногорци директни потомци преживјелих српских витезова, учесника у Косовском боју. Краљ Никола такође варира исту идеју. У духу таквог, историјски заснованог и утемељеног схватања, и Бећировић ослободилачку борбу црногорских Срба промишља као континуитет косовске идеје и опредјељења „за крст часни и слободу златну“. Напајан на изворима такве традиције, Радован Бећировић је у Косову нашао своју прву тему коју је надахнуто опјевао у пјесми „Косовска битка“, насталој на основу пјесама косовског циклуса, традиције и историјских чињеница.

Ова пјесма се одликује вишеаспектним приступом теми, Бећировић своје излагање заснива на фактографији (онолико колико је она позната историјској науци), држећи се хронологије догађаја и покушавајући да нам открије њихов дубљи смисао. Са доста оригиналности, широко и комплексно, приказани су главни догађаји: Муратово убиство, изненадни напад Турака, погибије српских јунака. Многобројни призори у пјесми дочарани су са пуно драмског смисла и стиховне вјештине. Пјеснички зрело, кроз драматичне дијалоге и монологе, аутор даје психолошки портрет и карактерне особине главних актера.

И да закључимо:

Бећировић је пјесник доказане и постојане стваралачке снаге и завидних вредносних домета. Изграђујући преко шест деценија свој епски пјесмотвор, а остајући вјеран традиционалним вриједностима епског наслеђа, успио је да убједљиво искаже сопствено виђење српске историје и жилу куцавицу времена у коме је живио. Дакле, вриједност Бећировићевог епског опуса је не(о)спорна. Међутим, ваља рећи да је та вриједност истовремено неуједначена, што преусмјерава суд о њеној тежини и крајњем домету.

Његова је поезија значајна не толико по својим литерарнопоетским и стриктно естетским вриједностима већ по томе што она синтетизује то опште, универзално, естетско, и оно специфично духовно, које карактерише искуство, менталитет, карактер, историјску судбину, тј. дух једног народа. Као српска, ова поезија је превасходно одређена својим српским духом и у томе је садржана њена главна вриједност с аспекта историје српске књижевности.

У основи Бећировићевог пјесничког надахнућа и расположења је српска прошлост, прије свега историја и традиција Црне Горе. Њена специфична улога у историји српског народа, њена „борба непрестана“, њена егзистенција и њена судбина, била је основна диспозиција Бећировићевог пјесништва коју је он даље успјешно епски уобличавао и онеобичавао. У Бећировићевој поезији, у њеним темама, мотивима и идејама, у сликама, ријечима и метафорама, осјећа се Црна Гора као „колијевка српских великаша“, као „гнијездо српскијех сила“ (Никола И); осјећа се њен српски дух и дах, њено историјско искуство и судбина. То је уједно изражено у идејама које имају универзалну људску вриједност (идеје живота, смрти, васкрсења, борбе, слободе, љубави и праштања).

Радован Бећировић Требјешки је у својим пјесмама успјешно васкрсавао вријеме бојева и још успјешније оживљавао душевна стања српских витезова задојених „вјером Обилића“.

МР ЉУБОМИР МИЛУТИНОВИЋ ПИШЕ О МОЈКОВАЧКОЈ БИЦИ У КЊИЖЕВНОСТИ

ОНО што се збивало 6. јануара 1916. године на Развршју, и на Бојној Њиви, Мједеном Гумну и падинама Бјеласице, по леду и снијегу "момку до паса", не заборавља се. Историја је рекла да су на тим положајима Црногорци "спартанске нарави" дочекали швапске регименте с циљем да их зауставе у њиховим освајачким намјерама и тако омогуће одступање српске војске преко гудура и стрмијех страна Албаније ка обалама древне Хеладе.

Мало је досад писано о овој незаобилазној теми. Ако некоме треба одати признање и нужно поштовање, онда је то народски пјесник пјевач Радован Бећировић Требјешки, највећи српски Хомер послје Филипа Вишњића, којега потписник ових редова добро памти. Његова пјесма "Мојковачка битка" по дужини долази иза пјесме "Женидба Максима Црнојевића", а но умјетничкој вриједности заслужује мјесто у Вуковом зборнику.

Требјешки као надарени пјесник пјевач уврстио је у пјесме многе јунаке из тих јануарских дана. Ко није чуо за Јанка Вукотића, Милоша Меденицу, Милинка Влаховића, Мила Матановића, Савића Мишнића, Јакова Ракочевића, Мата Вујисића, Мркоја Бећковића, Благоја Јакића, Јована Жижича (име им се свуда спомињало) и многе друге који су својим јунаштвом задивили свијет.

О Мојковачкој бици свједочили су многи учесници који су тврдили да Требјешки није ништа измислио. Ови исти јунаци вратили су слободу Црној Гори и Србији...

(Будимир Алексић)